



Иван

Мазепа

*Handwritten signature in Cyrillic script, likely reading 'Иван Мазепа'.*



У нашій історії немає такого діяча, про якого би так багато, так суперечливо, навіть полярно судили нащадки. У той же час у нашій історії немає іншого діяча, який зазнав би такої широкої, всеосяжної романтичної слави, притому слави всеєвропейської. У світі немає жодного національного героя, проти якого була б розгорнута така жахлива, така ненависницька кампанія цькування та наклепництва. Російська, а потім радянська історіографія зображувала Мазепу як зрадника, клятвопорушника, людину, яка переслідувала свої особисті інтереси. Діти, яким є ваше ставлення до такої точки зору? Ні зрадником, ні клятвопорушником гетьман Мазепа ніколи не був, бо він не зраджував інтереси України, а відстоював їх.





**Іван Степанович Мазепа — один із найвидатніших українських гетьманів, який найдовше (понад 20 років) був при владі — народився 20 березня 1640 року (за деякими джерелами 1639 або 1644) на хуторі Каменці (згодом Мазепинці) біля Білої Церкви, що на Київщині, в родині української шляхти.**



**Мати — Марія Магдалина — була освіченою, сміливою і великою патріоткою України. Вона до кінця днів своїх (1707 р.) була найпершою порадицею сина-гетьмана, що свідчить про її глибокий інтелект. Останні 13 років життя вона була ігуменею Києво-Печерського жіночого монастиря.**

Тому Іван ще змалку, окрім їзди  
верхи та володіння шаблею, пізнавав  
європейські науки, а згодом за  
настановою матері поїхав навчатися  
до Києво-Могилянської колегії, яку  
за часи свого гетьманування він  
перетворить в академію.  
Улюбленими авторами Мазепи були  
Цицерон, Тит Лівій, Тацит.



Невідомий художник.  
Портрет Івана Мазепи в латах та з "акардійським" стрічком.  
Кін. XVII ст. Копія портрета 1700 р.  
Дніпропетровський художній Музей



По закінченні колегії батько Івана Мазепи Степан-Адам (досить ділова постать серед почту гетьмана Виговського) відсилає сина до двору польського короля пажем, звідкіля його як талановитого шляхтича направляють в Західну Європу для завершення навчання. Голландія, Франція, Німеччина, Італія розширили світогляд молодого людини, збагатили духовно і політично. Він досконало вивчив основи фортифікації, гарматну справу та інші науки.

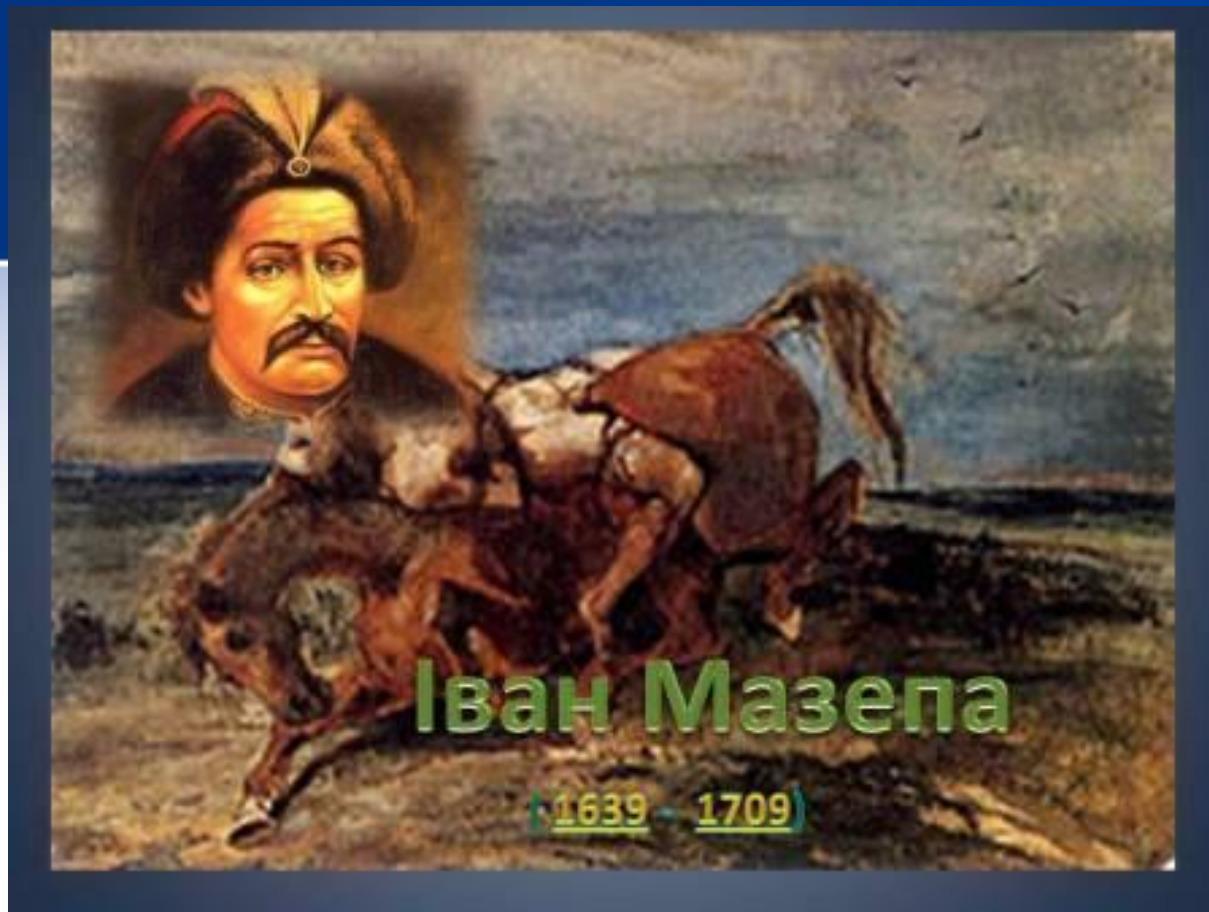
Стрункий, неймовірно привабливий зовні, Іван був досить освіченою людиною для свого часу: володів, окрім української, російською, польською, латинською та французькою мовами, добре знався на філософії та історії, музиці і поезії, писав вірші. Від самої молодості аж до пізньої старості Мазепа володів даром зачаровувати людей: королі і царі, вояки і козаки, навіть духовенство корилися його привабливості, не кажучи вже про жіноцтво. Через його життя проходить ряд любовних пригод.



**Заклятий ворог Мазепи при дворі польського короля, один із багатьох, хто задрив успіхам українця, все зробив, щоб Іван Степанович втратив королівську прихильність. У своїх «Споминах» (мемуарах) цей майстер пера описав легенду про одну з любовних пригод Мазепи, яка, на думку автора, повинна була навіки знеславити колишнього королівського улюбленця. Але вийшло навпаки...**





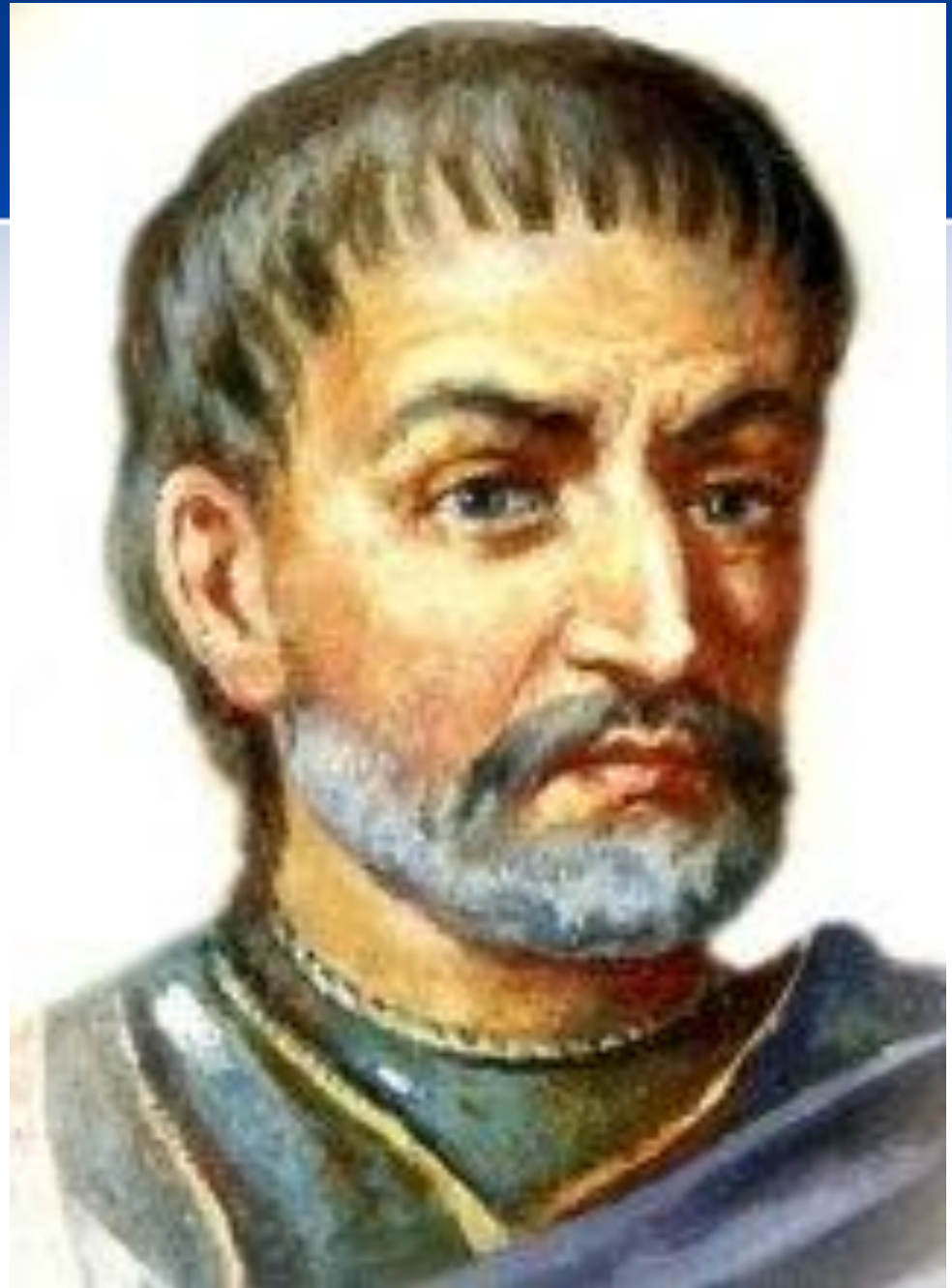


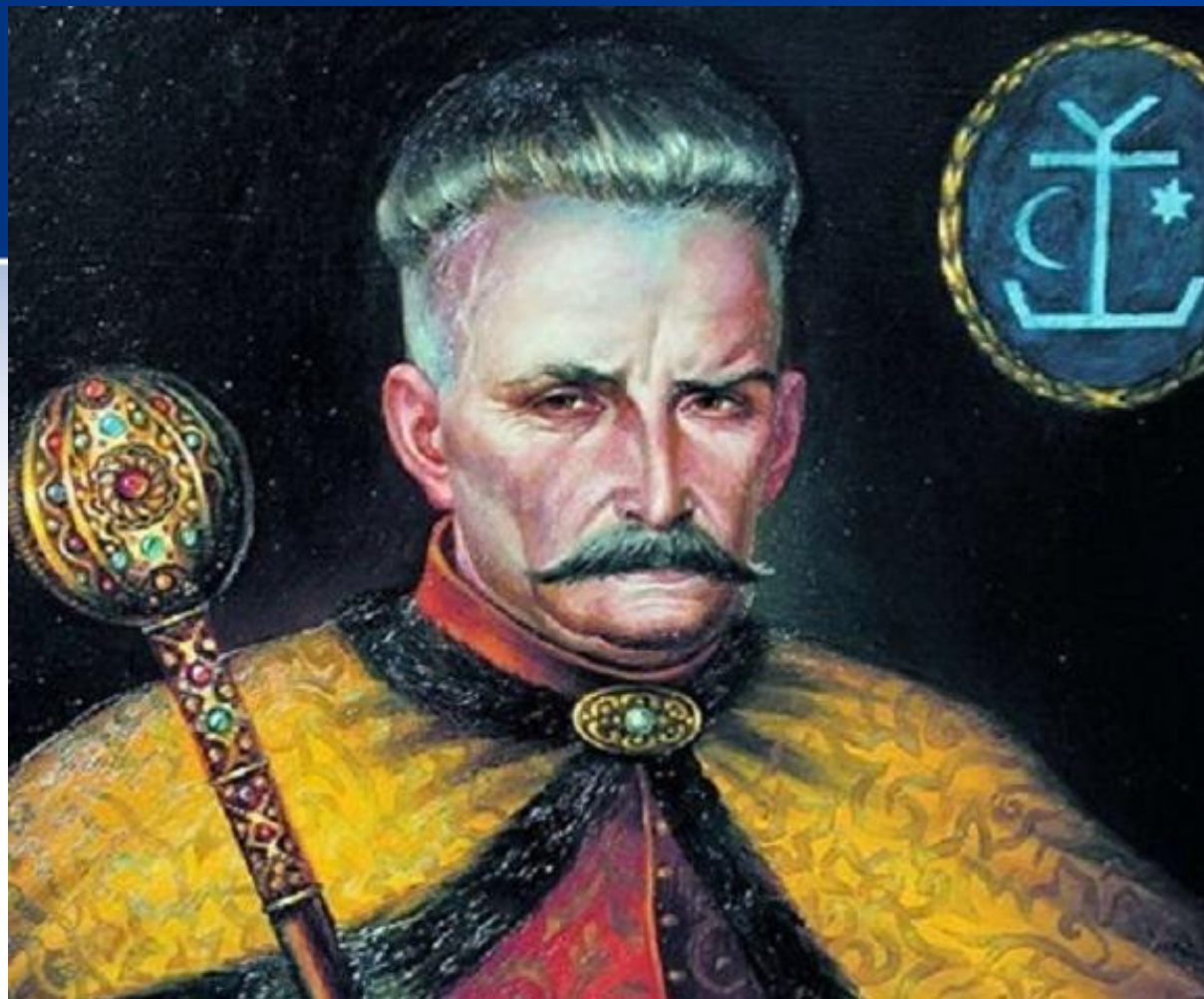
Легенда ця розповідала про те, що Мазепа, маючи коханку — жінку визначного польського магната, був впійманий «на гарячому», прив'язаний голим до дикого коня, який помчав молодого парубка степом із Польщі аж до України. І хоч ця вигадка була малоймовірна, вона стала своєрідним символом. Красива, приваблива історія була підхоплена поетами, художниками і композиторами, коли настав час звеличення одного з видатних гетьманів України, державного діяча, будівничого, покровителя культури, знавця і майстра літературної ниви.

Мир між Україною та Польщею, як завжди, не був довгим. Опального Мазепу відсилають з польським військом, яке вкотре пішло війною на Україну. Та коли Мазепа опинився поблизу Білої Церкви, він залишив королівське оточення і поїхав на свою батьківщину — в Мазепинці.

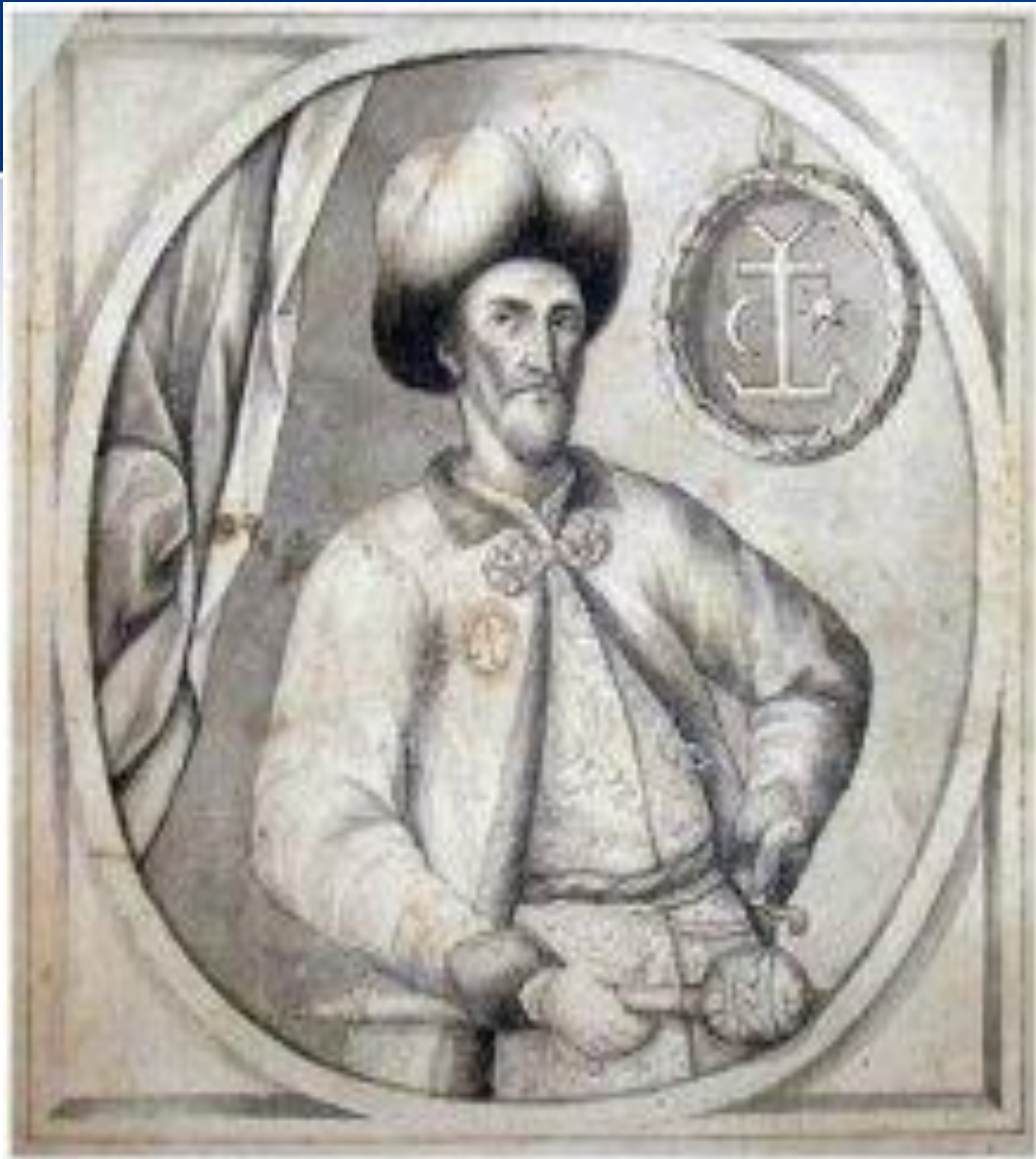


В цей час на Україну зазіхали три могутні суперники — Польща, Росія і Туреччина. Кожна з цих держав мала в Україні свого гетьмана, але найславетнішим був Петро Дорошенко, який хотів об'єднати розтерзану Україну в одну державу при сприянні султана. До нього й прилучився Мазепа. Освічений, з дипломатичними здібностями, він швидко здобуває собі кар'єру коменданта гетьманської гвардії, а невдовзі стає почесним генеральним писарем, тобто главою дипломатичного відомства козацької держави.





Ларошфуко в одній із своїх сентенцій казав: «Далекоглядна людина повинна визначити місце для кожного із своїх бажань, а потім здійснювати їх по черзі». Керуючись цим принципом, молодий Іван Мазепа одружується з багатою вдовою, яка незабаром помирає, лишаючи йому велику спадщину. Мазепа стає одним з найбагатших дідичів (поміщиків) України. В його маєтках налічувалося понад 100 тисяч селян.



Самійло Величко  
Портрет гетьмана Івана Мазепи  
XVII ст.

Козацький «міністр закордонних справ» Правобережної України Іван Степанович Мазепа веде переговори з Лівобережним гетьманом Самойловичем, з турецьким султаном та кримським ханом, з польським королем та московським царем, навіть з французьким Людовіком XIV. Сучасниками Мазепи були Корнель, Лафонтен, Буало, Паскаль, Ларошфуко — всі вони не могли не накласти відбиток на світогляд майбутнього гетьмана.



Україна в другій половині XVII століття переживала страшні часи: турки, татари, поляки і московити чинили напади на її землі. Літописець тих часів Величко так змальовує цей край: «Багато міст і замків опустілих, зруйнованих... Поля спустошені, ліси, озера та очерети вкриває мох... На всіх дорогах білють купи висушених людських черепів...». Багаті і родючі землі України стали пустою. До того ж одна українська верхівка тягнеться до Москви, інша — до Туреччини, третя — до Польщі.

Під час однієї з подорожей до Туреччини (1674 р.), яку Мазепа здійснював за дорученням гетьмана Дорошенка, він мав невеликий загін охорони із татар і 15 невольників як дарунок для хана. В Криму на цей «дипломатичний корпус» напав славнозвісний запорізький отаман Іван Сірко. Запорожці татар перерізали, а невольників визволили. За козацьким кодексом честі вважалось найбільшим злочином видавати християн в руки бусурман, тому Мазепу засудили до смертної кари. І тільки красномовність врятувала його від смерті. Відомо, що під впливом його промови, яку, на жаль, не донесла до нас історія, Сірко після довгих роздумів сказав запорожцям пророчі слова: «Не вбивайте його... Може, колись він стане в пригоді батьківщині». І Сірко передав Мазепу до рук свого союзника, Лівобережного проросійського гетьмана Самойловича.



І в 1687 році гетьманом України козацька верхівка вибирає Мазепу, коли йому вже повернуло на п'ятий десяток.

Обрання гетьмана Лівобережної України відбулося 25 липня (4 серпня за новим стилем) на козацькій Раді в полковому селищі Коломак (нині селище в Валківському районі Харківської області). При цьому були укладені історично відомі Коломацькі статті, за якими обмежували права гетьмана, а посилювалась влада російського царизму в Україні. І хоча за цими статтями заборонялось вибирати гетьмана і призначати козацьких старшин без дозволу царя, проте старшини одержували ряд привілеїв — непорушність володіння маєтками, надання сану дворянства та широких повноважень для боротьби проти антифеодальних рухів, проти повстань «сіроми» тощо.





Резиденція гетьмана — місто Батурин — стає культурно-освітнім центром України і Європи. Мазепа листується з багатьма європейськими вченими та політичними діячами, бере під свою опіку Києво-Могилянську колегію, перетворивши її в академію, піднімає її до рівня європейського університету, будує для академії нове триповерхове приміщення. Він перетворює Чернігівський колегіум на вищу школу-ліцей, в багатьох містах і селах будує власним коштом школи, друкарні, церкви. Мазепа відбудовує монастир Києво-Печерської лаври, обвівши його монументальним муром з чудово прикрашеними воротами у вигляді церкви.



"Великий Миколай" - бароковий храм на Печерську, збудований на кошти Мазепи в 1690-1696. Зруйнований 1934 р.



**За часів Мазепи будується багато кам'яних церков, у тому числі і коштом гетьмана.**

**«Собор Мазепин сяє, біліє» — з гордістю писав Тарас Шевченко.**

На початку XVIII століття, в кінці Мазепинської доби, в Україні була одна школа на 1000 мешканців (через століття в 1875 році — вже одна школа на майже 7000 мешканців).

За часів Мазепи (1708 р.) Києво-Могилянська академія налічувала 2000 спудеїв (студентів), та вже в 1709 році їх стає 161, а майже через століття ця кількість збільшується, але всього до 800—1000 чоловік. Сьогодні відроджена академія має понад 2000 студентів.

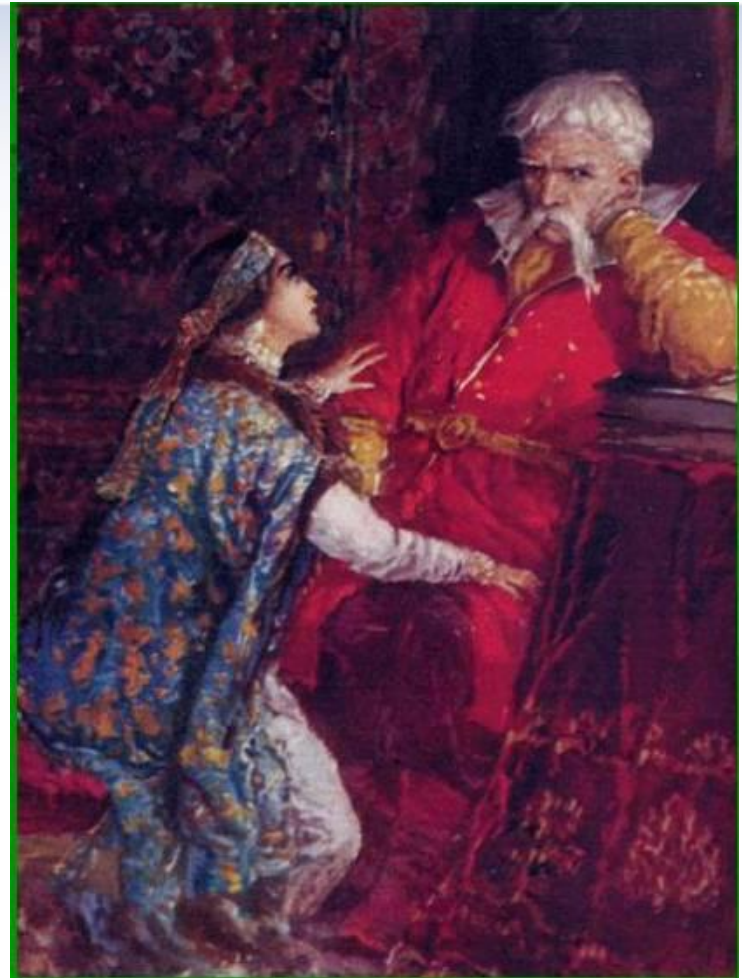


**Бідняк М. Гетьман Іван  
Мазепа. 1959 р.**

**Мазепа як глава держави не відзначався лагідністю, він жорстоко розправлявся з ворогами і з тими, хто зазіхав на його владу, владу аристократичної верхівки. Мазепа хотів незалежної України, але його не дуже турбувала доля бідноти і селянства. Тому «сірома», яка повставала проти московського ярма, проти польської шляхти й українських панів, нищівно придушувалася. І це схвалював Петро І.**



Всім добре відомо з поеми Пушкіна «Полтава», як розправився Мазепа з батьком своєї коханої Мотрі (названої в поемі Марією) — найвищим суддею гетьманщини Василем Кочубеем, а також зі своїм давнім товаришем полковником Іскрою.



**Мотря Кочубеївна,  
кохана Івана Мазепи**

# Мазепина зрада



Торкаючись моральної сторони відповідної поведінки Мазепи, треба відмітити, що порушення угод можновладними особами в ті часи було такою ж нормою, як і укладання тих угод. Не раз зраджували українців поляки і росіяни, турки і татари, та й українці часто вимушені були іти на таку зраду. Серед багатьох авторів Заходу улюбленцем Мазепи був Макіавеллі — італійський політик і письменник кінця XV і початку XVI століття, який вважав, що заради зміцнення держави допустимі будь-які засоби, навіть аморальні.



Зрозумівши, що перемога Петра I тільки прискорить процес знищення української державності, але ніяк його не зупинить, — Мазепа приймає історичне рішення перейти на бік шведів. Останні обіцяють Україні повну самостійність.

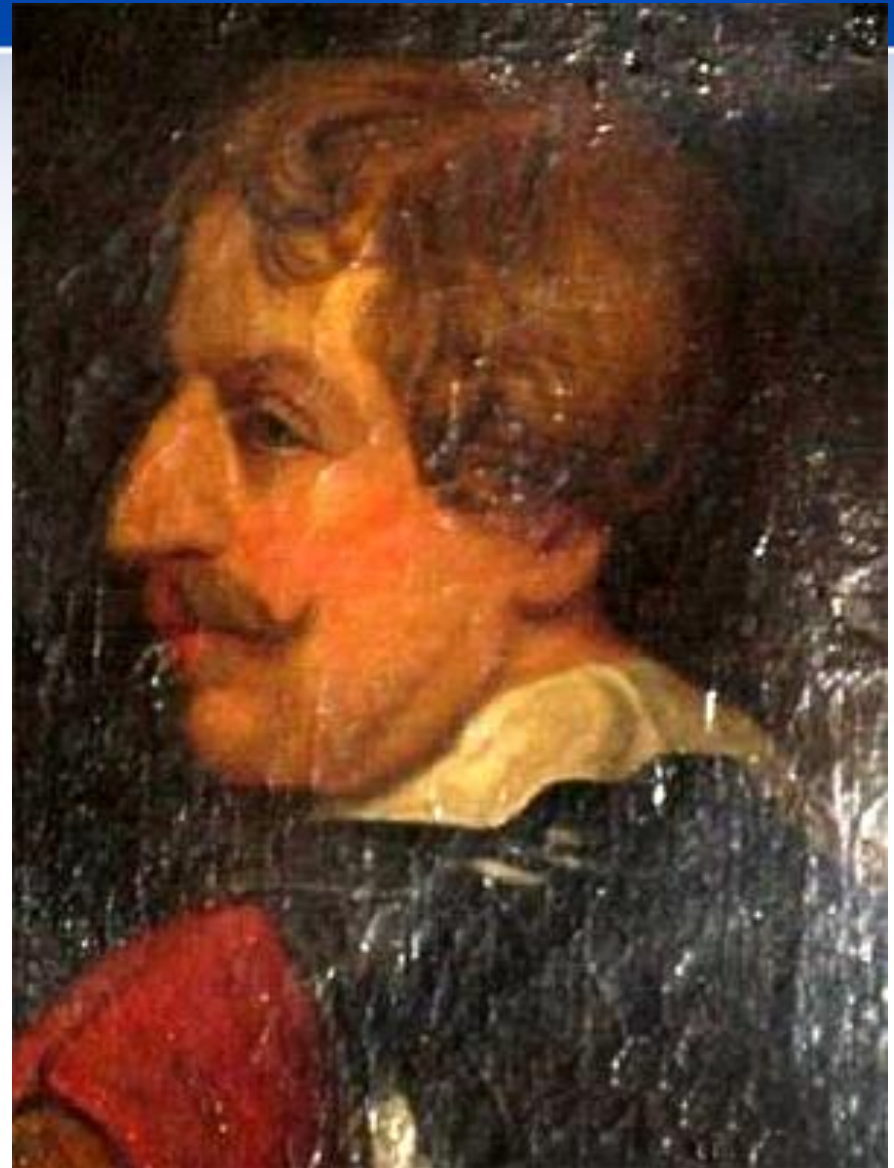
Після Мазепи в Україні занепадають наука і культура, більшість українців стає неписьменними. Ідеологією Московської держави стає створення огнем і мечем міцної абсолютної держави як спадкоємиці Києва — тому Київ повинен їй підкоритися. Москва розглядала Україну тільки як місток до Західної Європи. Визнаючи вищість української культури, Московське царство, перетворюючись в Російську імперію, всебічними заборонами і утисками цілеспрямовано підкоряє Київ політично і економічно. Найактивніше це почав робити Петро I, а завершила Катерина II. Тому можна сказати, що останній вчинок гетьмана Мазепи історія виправдала.





**Ймовірний портрет Мазепи,  
знайдений у США С.Цапенком.  
Оцінено у 1 млн. дол.**

Майже триста років замовчувались часи гетьманщини на Україні. Майже невідомим було життя одного з найзнаменитіших гетьманів, невідомим на батьківщині. Бо, як вже відмічалось, Європа знала про Мазепу з творів Вольтера, Словацького, з однойменних поем Віктора Гюго і Байрона, з музичної поеми Ліста, з історії Петра Першого, що вийшла німецькою мовою, де Мазепі було присвячено цілий розділ. Твори про Мазепу в Росії називалися то «Полтава», то «Войнаровський». Тільки Чайковський відважився назвати свою оперу «Мазепа», але український гетьман постав у ній більш в образі старого лукавого коханця, ніж державного діяча.



Ймовірний портрет Мазепи,  
знайдений під Мюнхеном  
Миколою Кайзером.



Європейці Вольтер (1731 р.),  
Францішак Госецький (1732 р.), Анрі  
Констана д'Орвіль (1764 р.), Генріх  
Бертуха (1812 р.), американець Джон  
Говард Пейн (1852 р.) — ось тільки  
декілька авторів, які започаткували  
світову мазепіану. А далі в ХІХ  
столітті — опери, музичні симфонії,  
етюди, романи, повісті, поеми,  
художні полотна буквально  
заполонили літературно-мистецький  
простір Європи.

## Галяховський Д. Фрагмент гравюри

У Києві музика і композитор Селецький, знайомий з Лістом, Мендельсоном і Мейєрбером, у своїх спогадах пише, що на пропозицію Варвари Рєпніної він хотів створити оперу «Мазепа», лібрето до якої мав написати Шевченко. Але при зустрічі з поетом Селецький наполіг, щоб лібрето було російською мовою. Шевченко не погодився на це.





Іван Мазепа

У західноєвропейській літературі Мазепа, завдяки романтичній поезії, залишився легендарним героєм. Англійський поет Байрон, французи — письменник і поет Гюго та живописець Верне, угорський композитор Ліст, користуючись цією легендою, створили невмирущі твори, які піднесли героя легенди до рівня історичного символу.



Останнім актом тяжкої драми 1708—1709 років для Мазепи стала поразка шведів у Полтавській битві. Армія Карла XII, а разом з нею і старий гетьман були змушені втікати у володіння турецького султана. Лестоцями і навіть підкупом цар намагався схилити турецьких сановників до видачі українського правителя, обіцяючи 300 тисяч золотих за його голову, проте під тиском шведського короля та іноземних дипломатів султан оголосив Мазепу недоторканим гостем. Проте, вочевидь, інтриги Петра вже мало хвилювали гетьмана. Сили його були непоправно підірвані, і 3 жовтня 1709 р. під час нічної грози й страшної зливи, на чужині, у селі Варниці, поблизу Бендер, навіки спочив дух українського правителя.



Гетьман Іван Мазепа у Бендерах

## Курган Мазепина могила



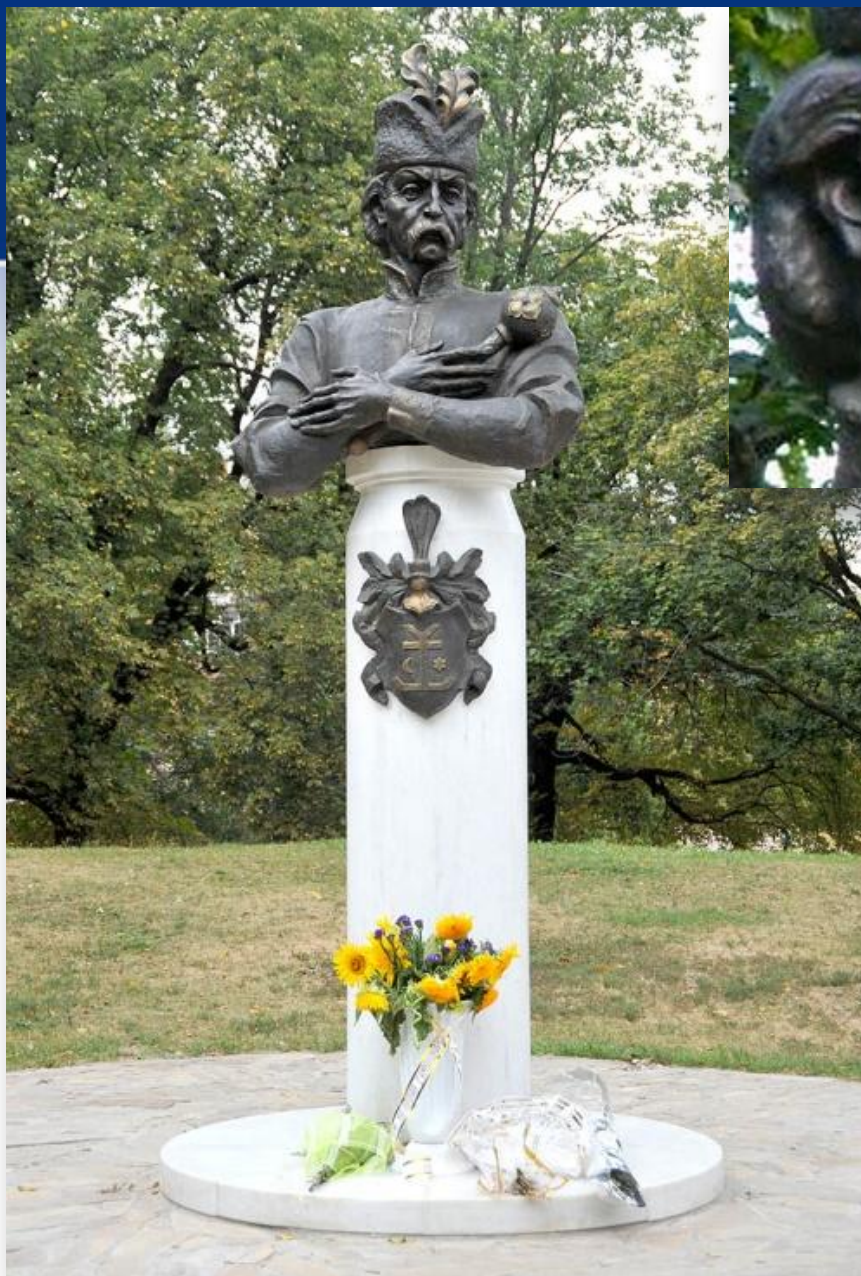
**Над відкритою могилою І. Мазепи його духовний спадкоємець Пилип Орлик сказав: «Ім'я славетного гетьмана Івана Мазепи вічно житиме безсмертною славою в пам'яті нашого народу, бо він хотів дати йому змогу розвинути у повній свободі всі його безмежні можливості. Нехай ні військо, ні народ не стратить надії! Наша справа справедлива, а справедлива справа вкінці завжди перемагає».**



Курган Мазепина могила



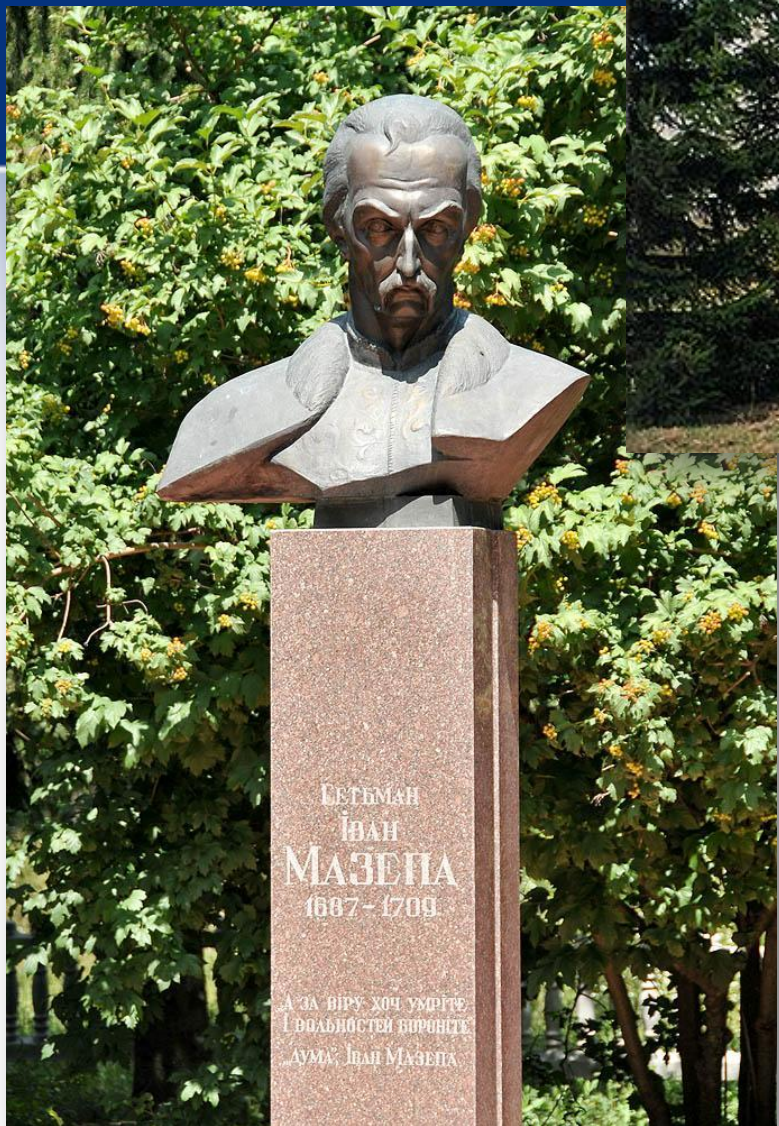




**Бюст Івана Мазепи в Чернігові**



Бюст Івана Мазепи в Чернігові



1994 р. с.Мазепинці Білоцерківського району Київської області (Україна).  
Скульптор Е. Горбань



**Бюст Івана Мазепи в Києві**



**Пам'ятник  
Івану Мазепі  
в Полтаві**



**Пам'ятник Івану Мазепі в Полтаві**



**Пам'ятник Івану Мазепі в Полтаві**

**Пам'яті шістнадцяти тисячам  
загиблих українців в Батурині  
в 1708 році, за право на  
незалежну державу**







**Пам'ятний знак в урочищі  
Гончарівка в смт. Батурин, 1991.**

## Знак під Дегтярівкою



Пам'ятні знаки на місці зустрічі гетьмана Івана Мазепи та короля Карла XII.





**Пам'ятник Івану Мазепі в м.Новояворівську**



**Пам'ятник Івану Мазепі в Києві**



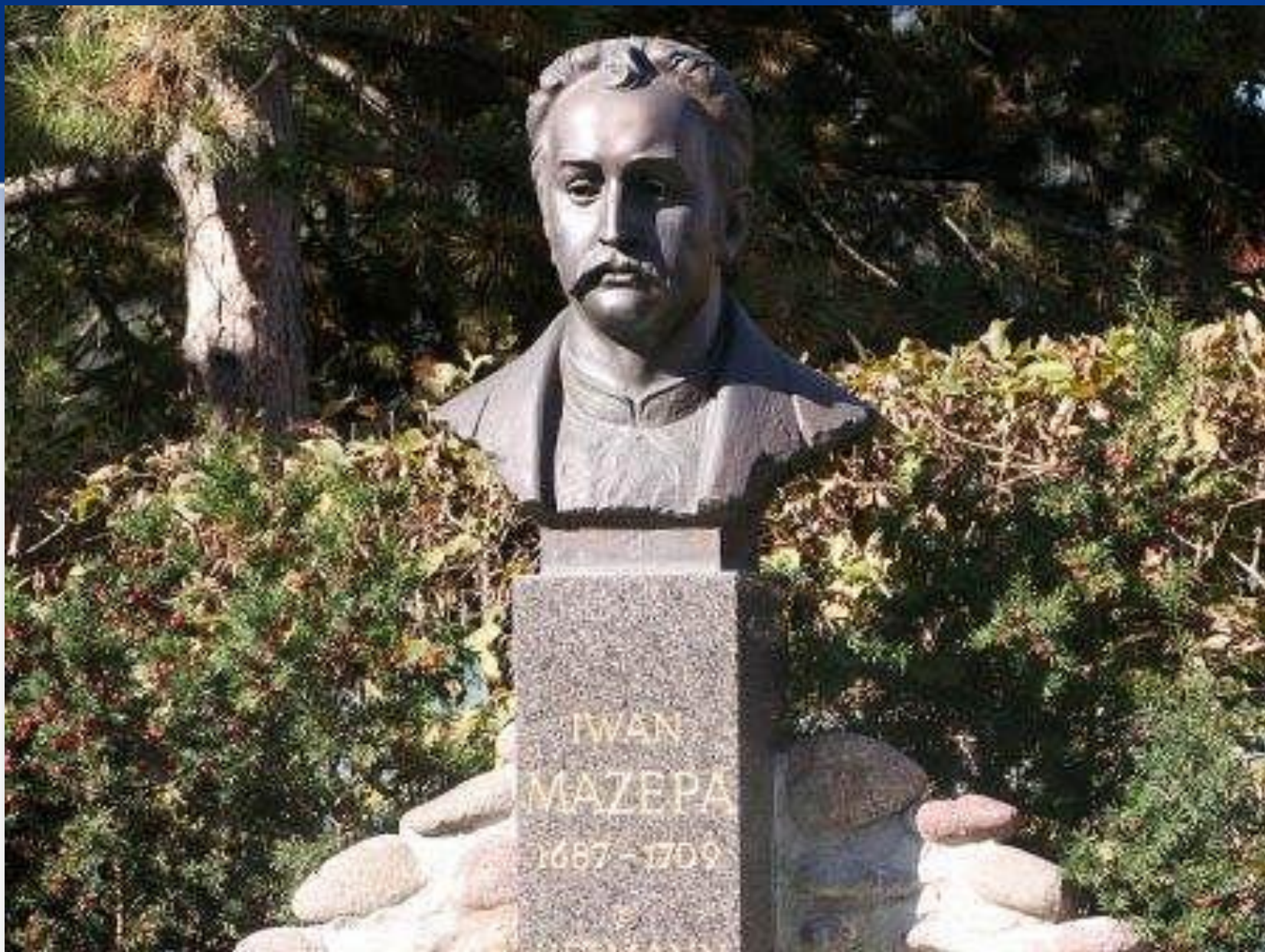
**Пам'ятник Івану Мазепі в Києві**



Пам'ятний знак (стелла) на честь Івана Мазепи. 2008 р.



**Пам'ятник захисникам гетьманської столиці 1708 року**



Пам'ятник Івану Мазепі. 1990 – ті рр. м. Перхтольдсдорф (Австрія)





2004 р. м. Галац (Румунія).  
Скульптор Г. Тенасе.



© Oleg Kupriets / videnovum.com

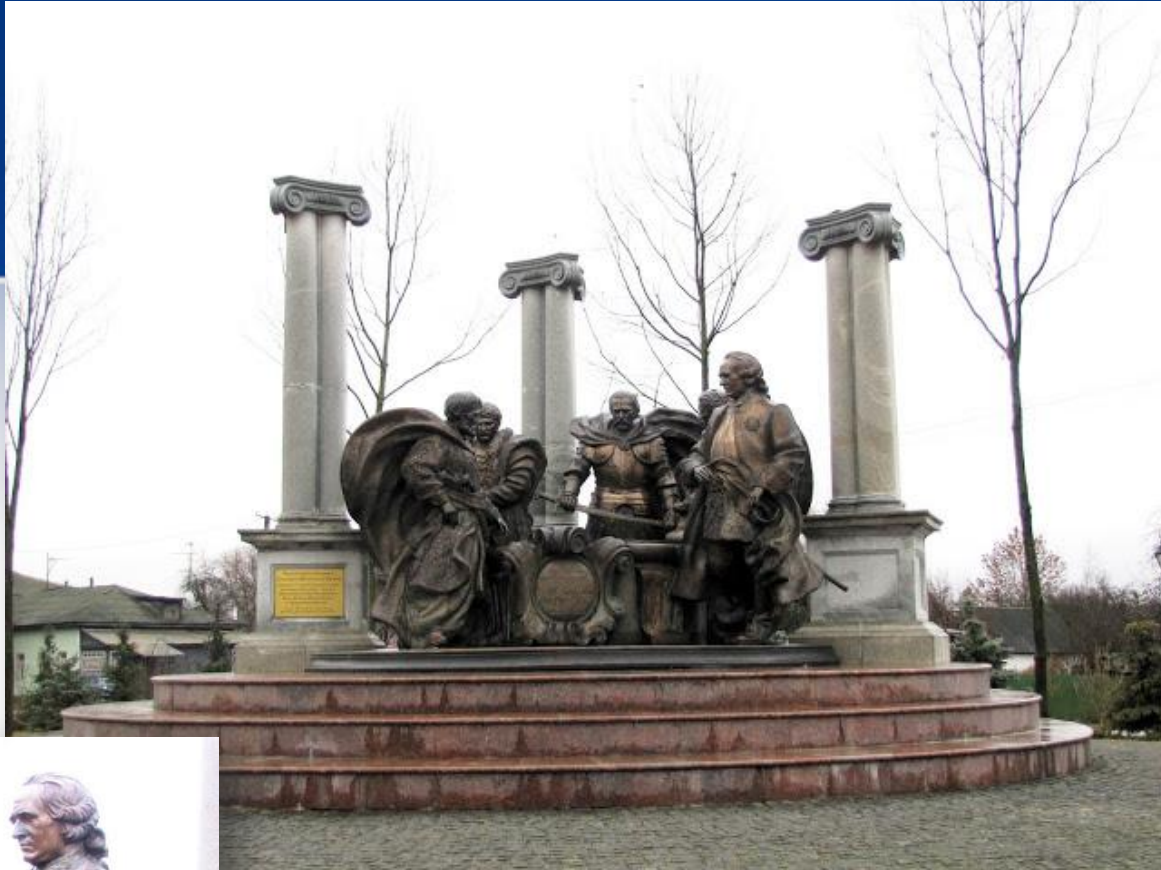
**Скульптурна композиція Молитва за Україну. Батурин**



**Скульптурна композиція Молитва за Україну. Батурин**



Скульптурна композиція  
Молитва за Україну.  
Батурин





© anatolik 2009

**Скульптурна композиція Молитва за Україну. Батурин**



**Дем'ян Многогрішний, Іван Самойлович, Іван Мазепа,  
Тилип Орлик, Кирило Розумовський**



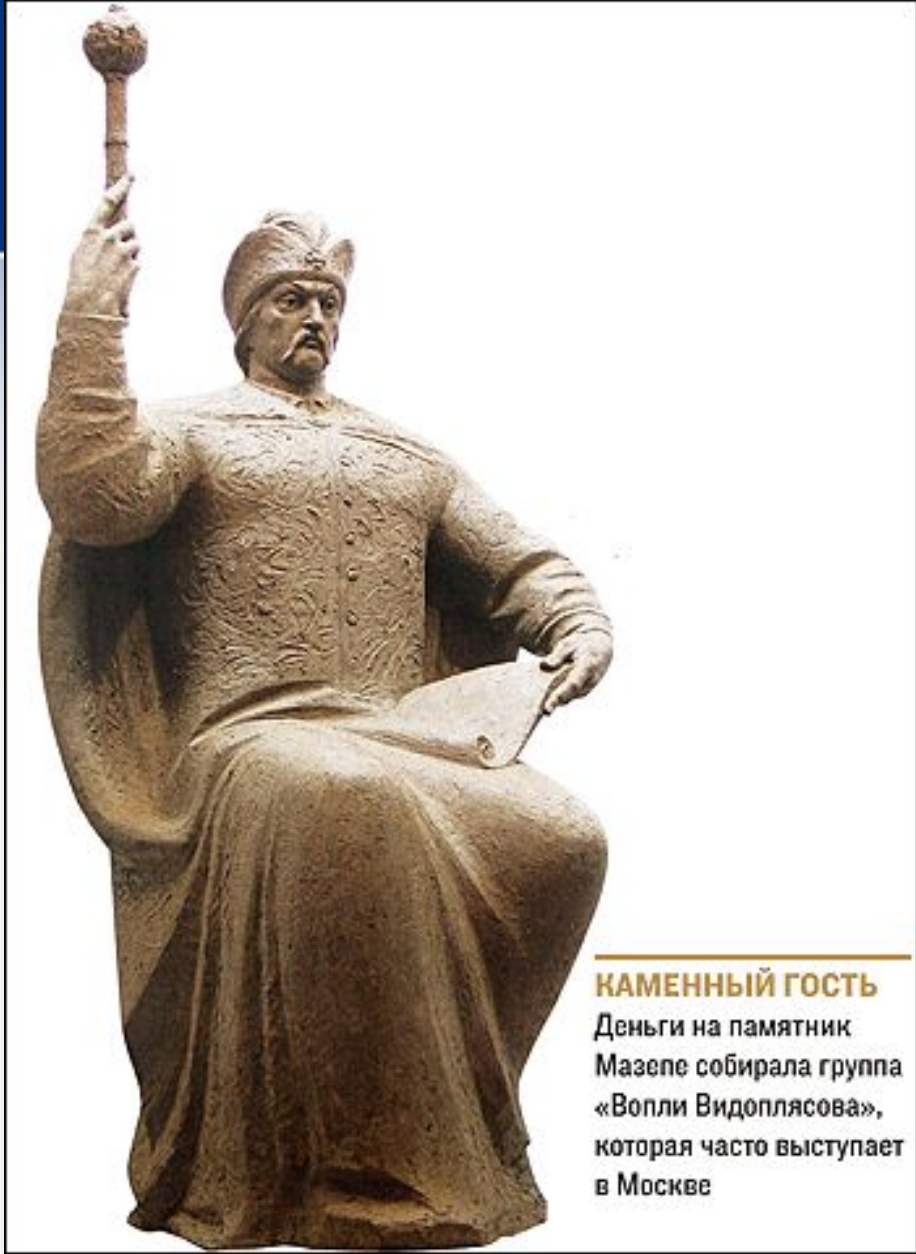
**Скульптурна композиція Молитва за Україну. Батурин**



**Скульптурна композиція Молитва за Україну. Батурин**







**КАМЕННЫЙ ГОСТЬ**  
Деньги на памятник  
Мазепе собирала группа  
«Вопли Видоплясова»,  
которая часто выступает  
в Москве



(с) Олександр Плиско  
(с) Центр Української Культури та Мистецтва

**Музей Гетьманства**

# Проект пам'ятника Івану Мазепі





Скульптури. Проекти пам'ятників Івану Мазепі



Думи гетьмана  
Мазепи



Думи гетьмана  
Мазепи  
Hetman Mazepa's  
Thoughts  
Тит, 1963 рік  
Сурган, 1993

# Меморіальні дошки у Батурині та Лохвиці



# Меморіальна дошка в Бендерах





Особиста шабля Івана Мазепи



Особиста шабля Івана Мазепи





**Патріотичні футболки з українською символікою**



Гроші та Медаль НБУ Іван Мазепа

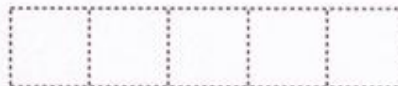
Адреса відправника, індекс

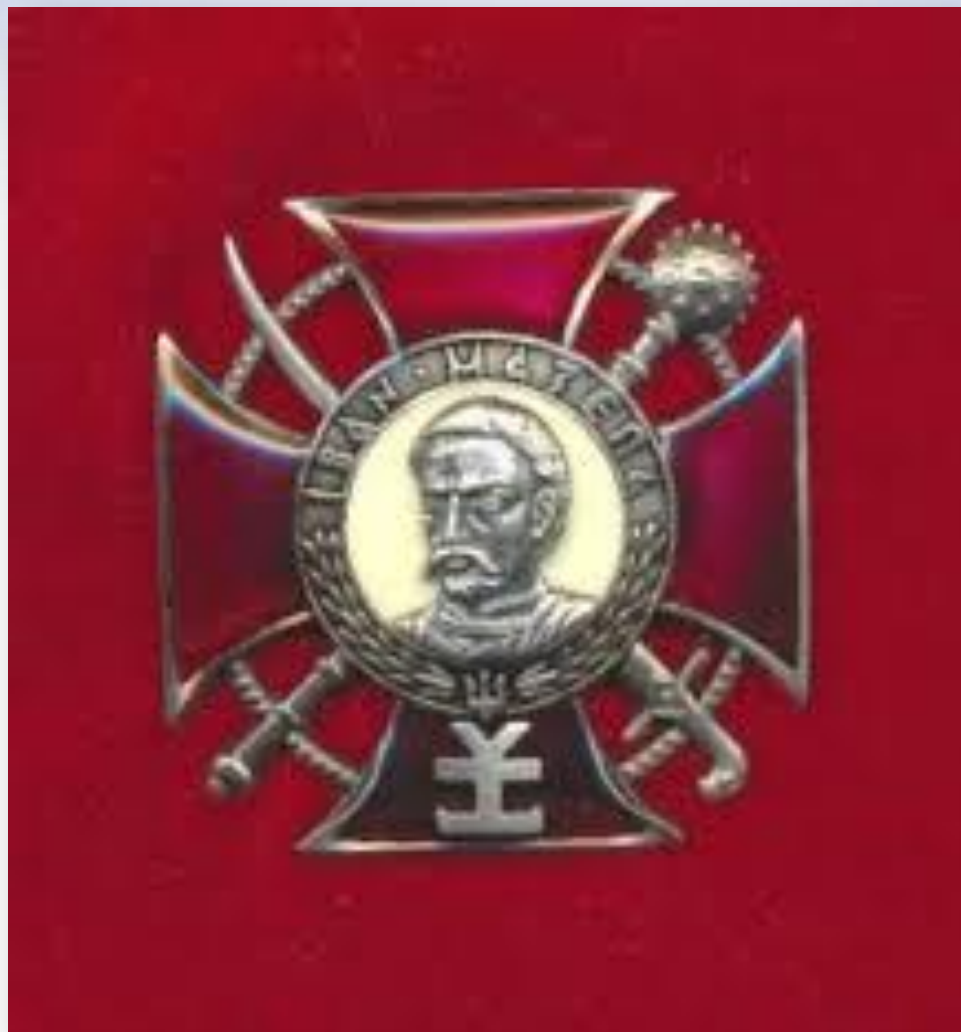
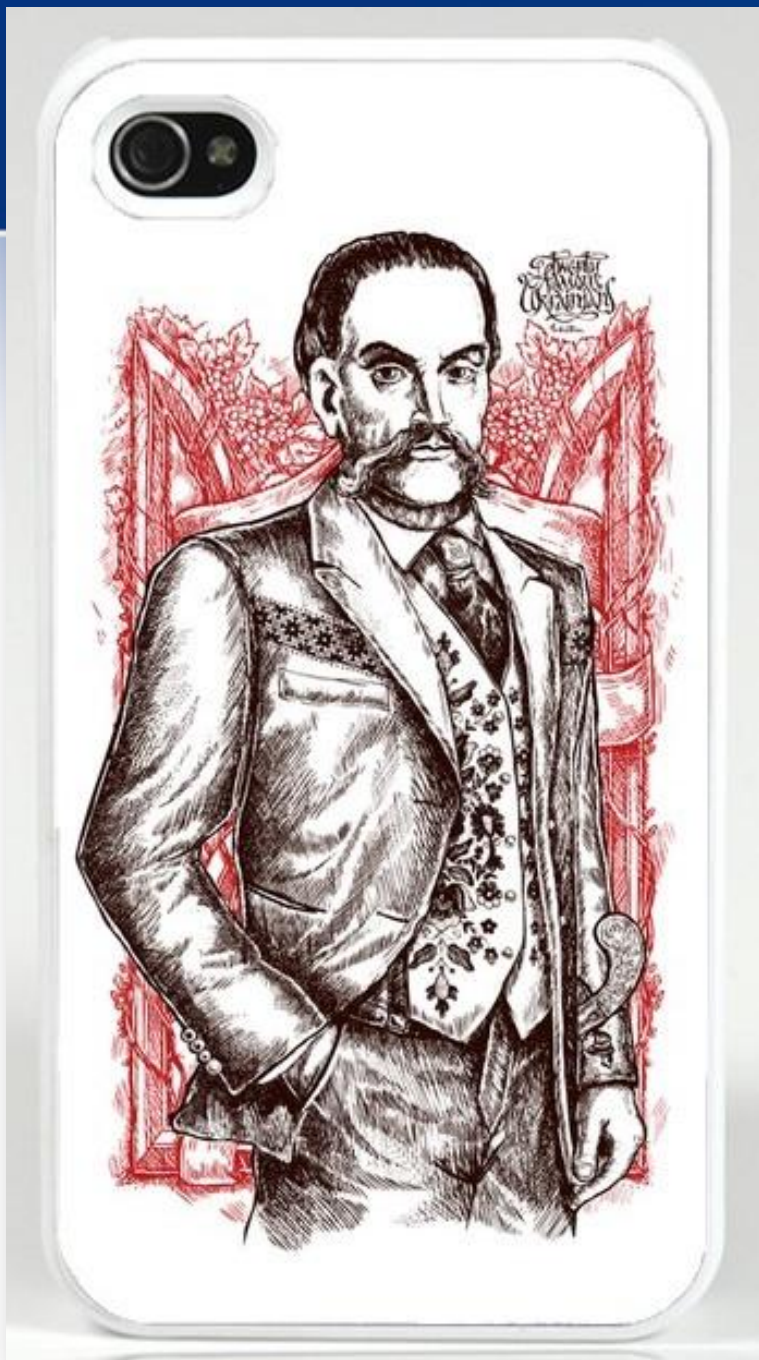


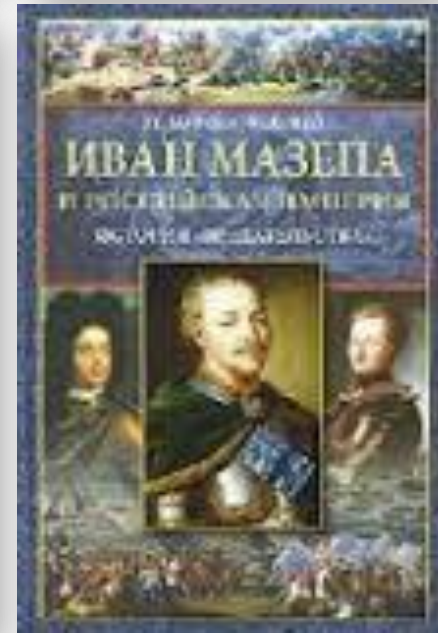
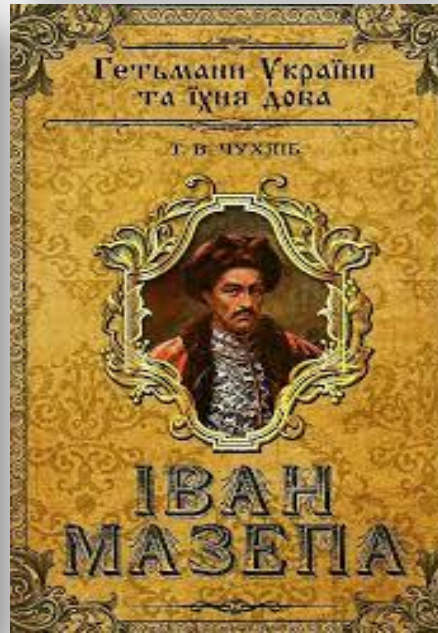
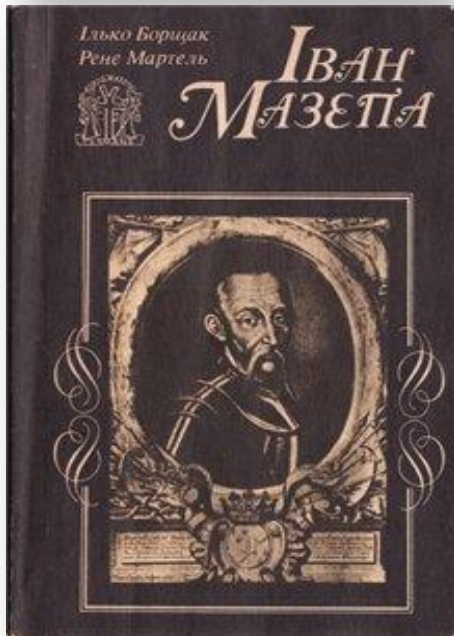
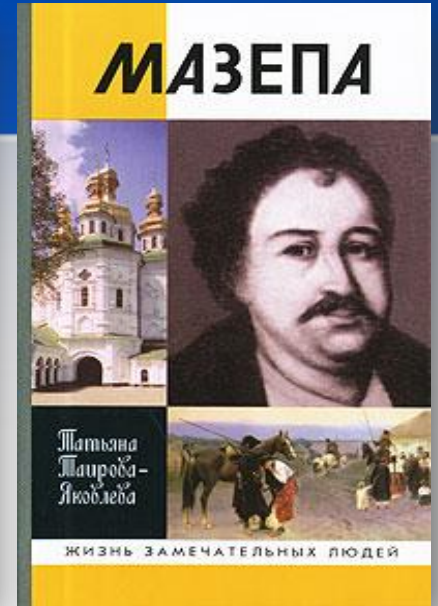
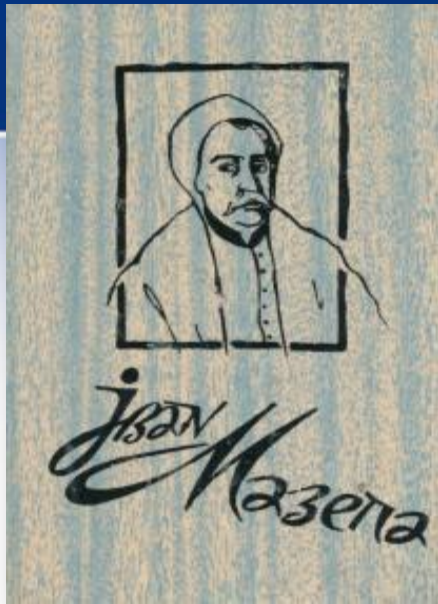
Адреса одержувача, індекс

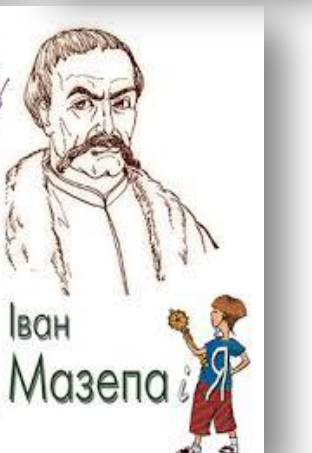
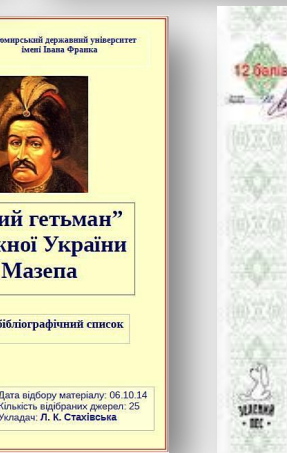
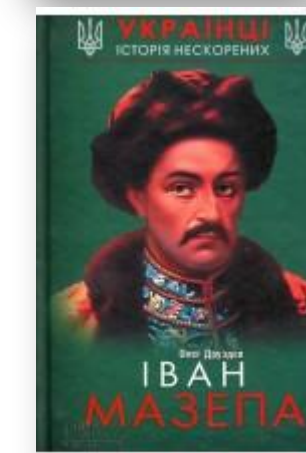
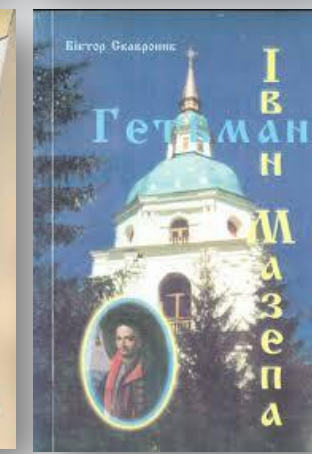
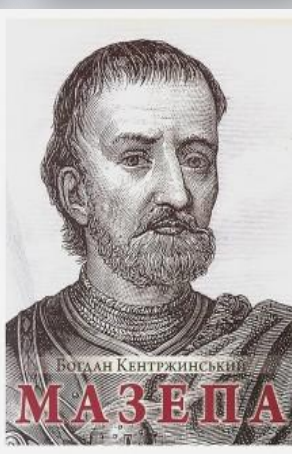
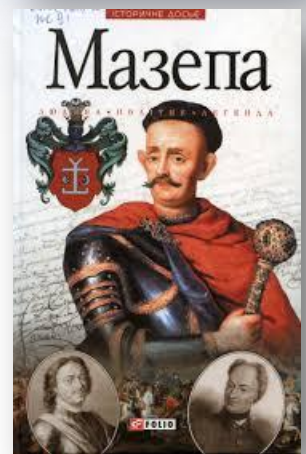
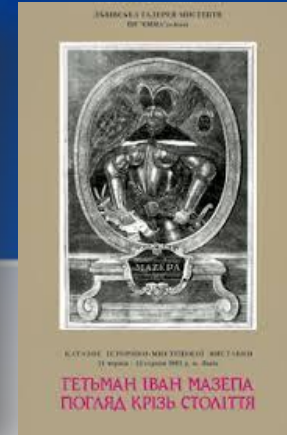
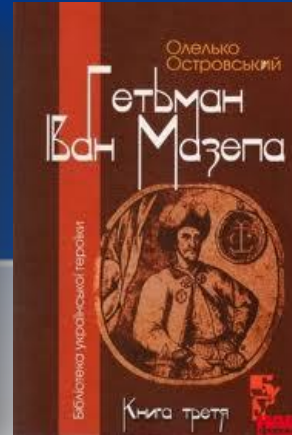
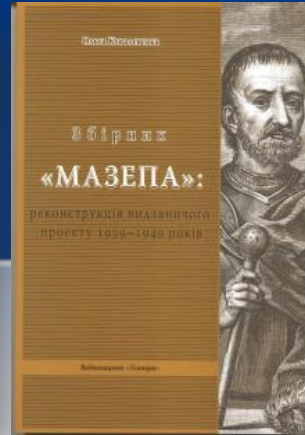
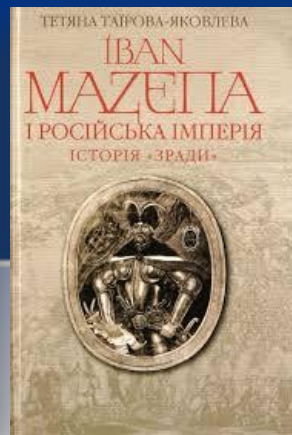
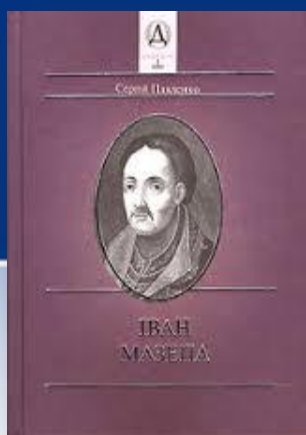


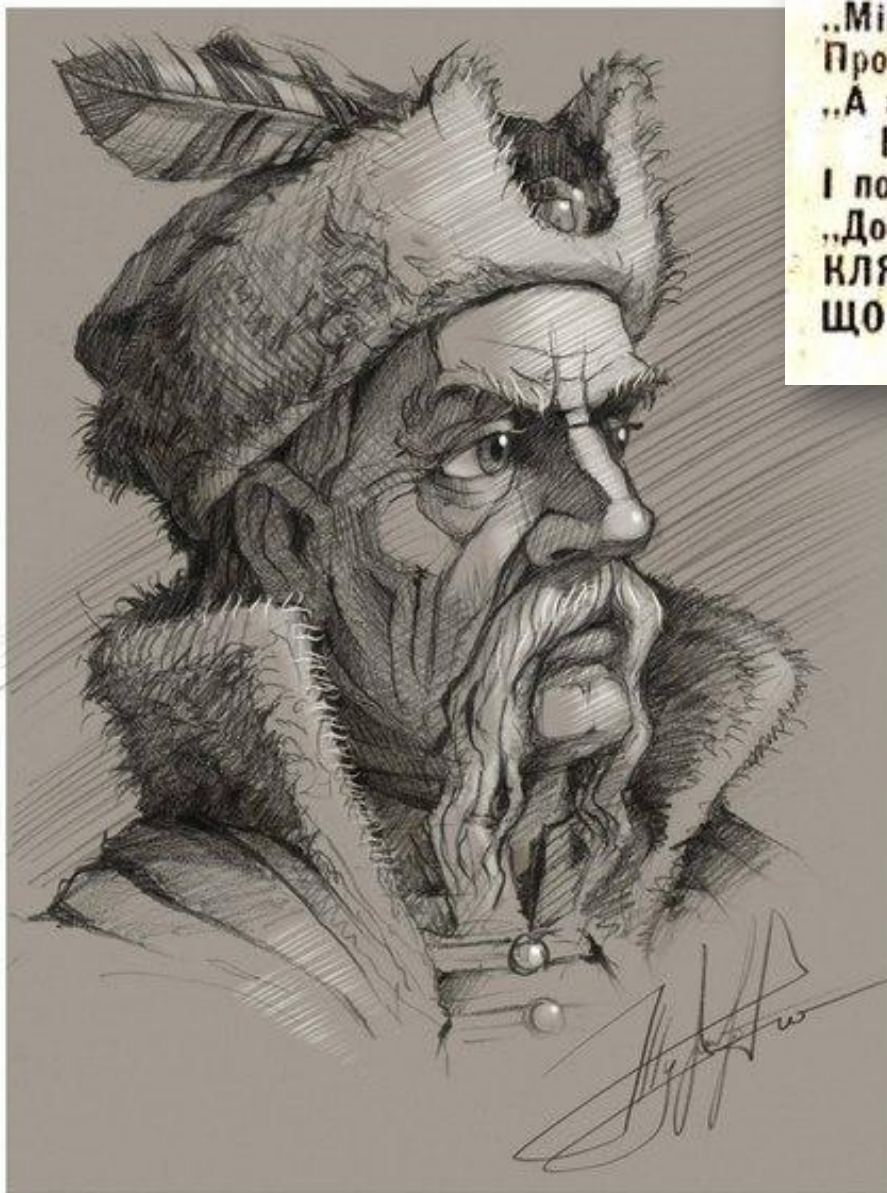
Іван  
Мазепа  
1639-1709











## ЗАПОВІТ МАЗЕПИ

„Мій заповіт — Москві не піддаватись!” —

Прорік гетьман уже на смертнім ложу:

„А з ворогом за волю всім змагатись,

Надіючись на волю Божу!..”

І поклялись — і Орлик і присутні:

„Досмертно будем битись із Москвою!”

**КЛЯЛИСЬ ТОДІ ВОНИ Й ЗА НАС, МАЙБУТНІХ, —  
ЩО Й МИ ЗА ВОЛЮ ПІДЕМО ДО БОЮ!**

Не вмере героїв вічна шана,  
Із болем змішана гірким.  
І мудрість гетьмана державна,  
І мужність козака Івана  
До нас приходять крізь віки.  
Літають думи понад степом,  
Як пам'яті живі орли.  
І слово проситься у небо:  
Спасибі, гетьмане Мазепо,  
Що в нашій долі Ви були.

*В. Крищенко*

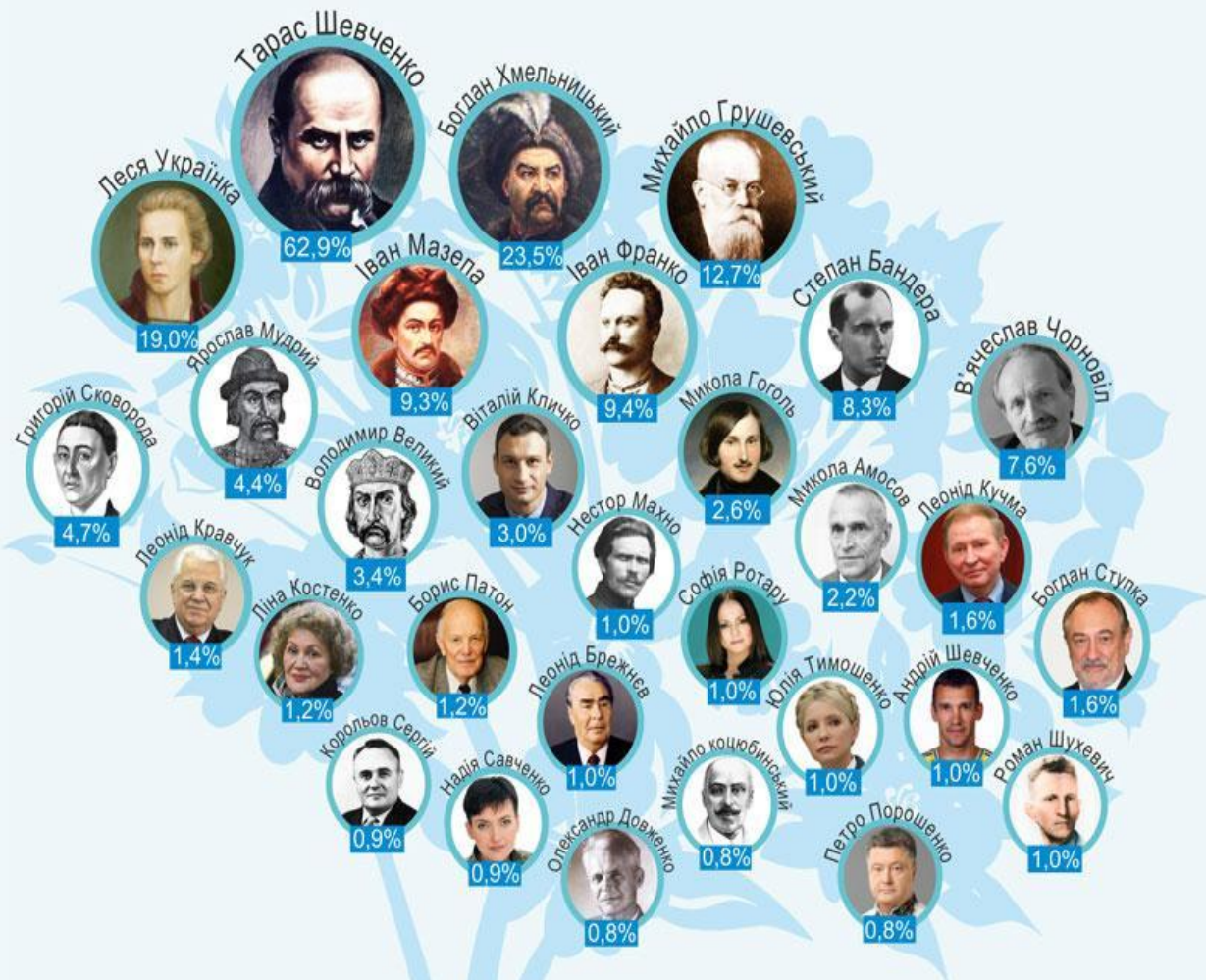




Отже, якщо запорізьке козацтво сформувало душу українського народу, а Хмельниччина надихнула його на державність, то Мазепа підняв на високий рівень інтелект, духовність і національну самосвідомість України, поставивши її поряд з високорозвинутими європейськими країнами.

Нині, знаючи трагічний фінал задуманої Мазепою політичної акції, можна знайти чимало помилок у його діях. Єдине, в чому важко запідозрити гетьмана, так це у відсутності любові до «матки Отчизни бідної України». Саме як палкий патріот України Іван Мазепа й увійде назавжди в українську історію.





# Видатні українці усіх часів

Результати національного опитування, відкрите питання. 2000 респондентів



В динаміці ...

2012 2015

**Тарас Шевченко**

59% 63%

**Леся Українка**

25% 19%

**Богдан Хмельницький**

20% 23%

**Степан Бандера**

4% 8%

**Михайло Грушевський**

8% 13%

**В'ячеслав Чорновіл**

4% 8%

**Іван Мазепа**

6% 9%

**Іван Франко**

13% 9%

**Віталій Кличко**

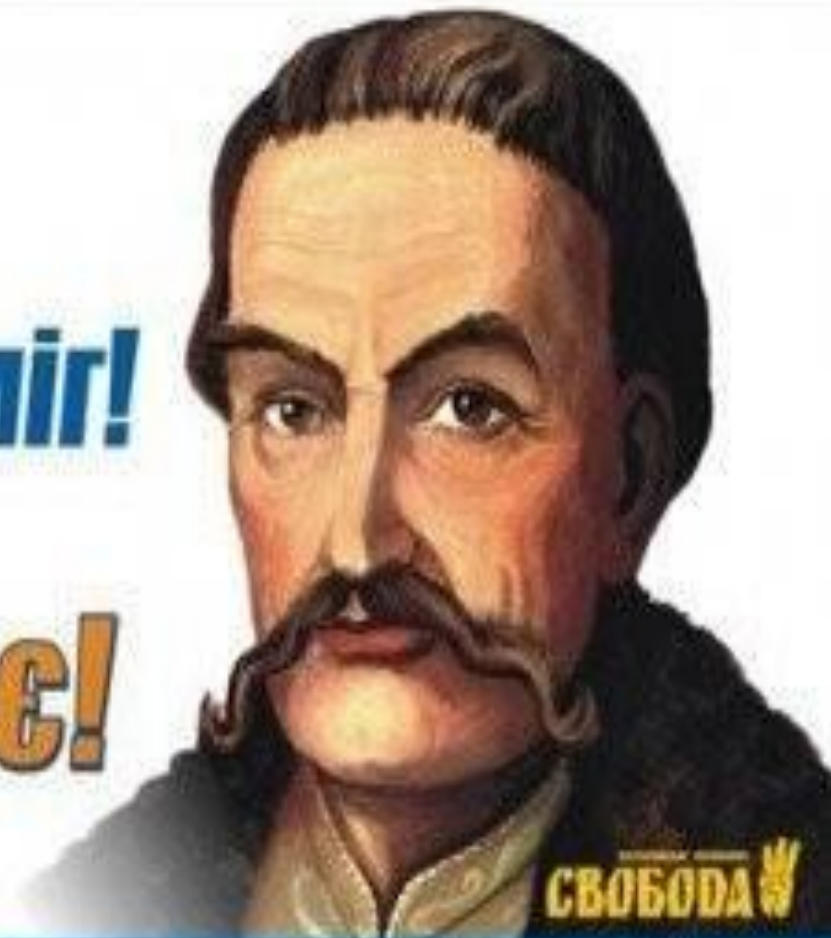
11% 3%

Соціологічна група «Рейтинг»  
Rating Group Ukraine © 05/2015



**Мазепа переміг!**

**Українська  
державна є!**



**СВОБОДА**



**МИ У СВОЇЙ, БОГОМ ДАНИЙ КРАЇНІ**

[military.ucoz.ua](http://military.ucoz.ua)